

KUHMON KAUPUNKI
ARVIOINTIKERTOMUS 2021



Tarkastuslautakunta 3.5.2022

Sisällysluettelo

1	KUHMON KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNTA	3
1.1	Tarkastuslautakunta ja sen tehtävät	3
1.2	Tarkastuslautakunnan kokoukset ja työskentely	3
1.2.1	<i>Arviointityö</i>	3
1.2.2	<i>Talous</i>	4
1.3	Tilintarkastus	4
2	VUODEN 2020 ARVIOINTIKERTOMUKSEN KÄSITTELY	4
3	TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN.....	4
3.1	Strategian toimeenpano ja toteutuminen.....	4
3.1.1	<i>Johtaminen ja elinvoima</i>	4
3.1.2	<i>Hyvinvointinäkökulma</i>	6
3.2	Henkilöstö.....	6
3.3	Palvelualueiden tavoitteiden toteutuminen	7
4	MUU TOIMINNAN JA TALouden ARVIOINTI SEKÄ INVESTOINNIT	9
4.1	Kaupunkikonsernin talous	9
4.2	Kaupunkiemon talouden tasapaino.....	9
5	LOPUKSI	11
6	ALLEKIRJOITUKSET	12

1 KUHMON KAUPUNGIN TARKASTUSLAUTAKUNTA

1.1 Tarkastuslautakunta ja sen tehtävät

Kaupunginvaltuusto valitsi kokouksessaan 23.8.2021 § 65 tarkastuslautakuntaan toimikaudeksi 2021-2025 alla luetellut henkilöt. Sittemmin kaupunginvaltuusto myönsi Marja-Stiina Suihkolle eron lautakunnan jäsenyydestä (20.12.2021 § 96) ja valitsi hänen tilalleen 31.12.2021 alkaen Kati Sarvelan nimen hänelle varapuheenjohtajaksi. Lisäksi kaupunginvaltuusto nimesi (21.2.2022 § 15) Kati Sarvelalle henkilökohtaiseksi varajäseneksi Sabrina Logeaisin. Niin ikään kaupunginvaltuusto (25.4.2022 § 29) myönsi Pekka Heikkiselle eron lautakunnan puheenjohtajan tehtävästä ja valitsi puheenjohtajaksi (25.4.2022 § 30) Aila Heikkisen jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

Jäsen	Henkilökohtainen varajäsen
Heikkinen Pekka, puheenjohtaja - 25.4.2022, jäsen 26.4.2022 -	Eino Kähkönen
Heikkinen Aila, puheenjohtaja 26.4.2022 -	Malinen Liisa
Suihko Marja-Stiina, varapuheenjohtaja - 31.12.2021	Sarvela Kati, - 31.12.2021
Sarvela Kati, varapuheenjohtaja 31.12.2021 -	Sabrina Logeais 21.2.2022-
Lipsonen Tapio	Lehtonen Janne
Mannersuo Erja	Kyllönen Jari
Harinen Tauno	Juntunen Maila

Seppänen Sirpa, sihteeri

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Tarkastuslautakunnan on huolehdittava kunnan ja sen tytäryhtiöiden tarkastuksen yhteensovittamisesta. Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan on arvioitava myös talouden tasapainotuksen toteutusta.

Lisäksi tarkastuslautakunnan tulee valvoa Kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Ajantasaiset sidonnaisuusilmoitukset on julkaistu kaupungin internet-sivuilla.

1.2 Tarkastuslautakunnan kokoukset ja työskentely

1.2.1 Arviointityö

Lautakunnan työn painopisteenä vuodelle 2021 on kaupunkiympäristön palvelualue. Tarkastuslautakunta on kokoontunut vuotta 2021 koskevaa tarkastusta varten kuusi kertaa. Osa kokouksista toteutettu hybridikokouksina.

Kokouksissa käsiteltäviä asioita toimintakauden suunnittelun ja tilintarkastajan raportoinnin sekä toiminnan ja talouden tarkastuksen lisäksi ovat olleet erityisesti kaupunkiympäristön palvelualueen toiminnot. Tarkastustoimintaa on suoritettu kuulemalla. Kuultavina ovat olleet tekninen johtaja Jari Juntunen, tilapalvelupäällikkö Harri Piirainen, rakennusmestari Matti Määttä, puhtaus- ja ateriapalvelupäällikkö Päivi Kyllönen, nuorisopalveluvastaava Ritva Juntunen, hallintojohtaja Juhana Juntunen sekä talousjohtaja Eija Jansson.

Lautakunnan jäsenmäärä pieneni kahdella edelliseen valtuustokauteen verrattuna. Tarkastuslautakunta toteaa, että uuden valtuustokauden ensimmäinen tarkastusvuosi lautakunnan työn kannalta oli haasteellinen muun muassa lautakunnassa tapahtuneiden henkilöstövaihdosten vuoksi.

Tarkastuslautakunnan jäsenen tehtävässä uusina aloittaneista tarkastustyöhön liittyviin koulutuksiin osallistuivat Aila Heikkinen, Erja Mannersuo ja Marja-Stiina Suihko.

1.2.2 Talous

Tarkastuslautakunnan toimintakulut vuodelta 2021 olivat yhteensä 17.986 euroa, josta lakisääteisen tilintarkastuksen osuus oli 14.540, muut tilintarkastuspalvelut 1.350 euroa ja tietohallintopalvelut (sidonnaisuusrekisteri) 1.200 e euroa.

1.3 Tilintarkastus

Tilintarkastuspalvelujen tuottajana sopimuskaudella 2020-2022 on KPMG Oy. Vastuullisena tilintarkastajana toimii Antti Kääriäinen (JHT, KHT). Kuhmon kaupungin tilintarkastukseen vuodelle 2021 tilintarkastajat käyttävät 10-11 työpäivää. EU-hankkeiden tarkastuksia ei ollut vuonna 2021. Tytäryhteisöjen tilintarkastuksen laajuus oli noin 2 työpäivää.

Kaupunginhallituksen antaman toimintakertomuksen, suoritettujen kuulemisten ja saatujen selostusten perusteella lautakunta on tarkastellut valtuuston asettamia tavoitteita ja niiden toteutumista. Tilintarkastaja on esitellyt tilintarkastussuunnitelman 22.9.2021 ja raportoinut havainnoistaan tarkastuslautakunnalle 25.1.2022 ja 26.4.2022.

2 VUODEN 2020 ARVIOINTIKERTOMUKSEN KÄSITTELY

Kuntalain (410/2015) 121 § 4 ja 5 momenttien mukaan kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

Kaupunginhallitus käsitteli tarkastuslautakunnan vuoden 2020 arviointikertomuksen kokouksessaan 25.5.2021 ja saattoi sen edelleen lautakunnille lausunnon valmistelua varten. Kaupunginhallitus antoi kaupunginvaltuustolle lausunnon arviointikertomuksesta 28.6.2021 § 15.

Kaupunginhallituksen lausunto tarkastuslautakunnan tekemästä arviointikertomuksesta 2020 on luettavissa kaupungin nettisivuilla osoitteessa <https://kuhmo10.oncloudos.com/kokous/2021150-10-6131.PDF>.

3 TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

3.1 Strategian toimeenpano ja toteutuminen

3.1.1 Johtaminen ja elinvoima

Paikkabrändi

Kaupunki käynnisti brändiuudistukseen tähtäävät (Kuhmon matkailun ja alueen vetovoiman kehittämisen ensimmäinen vaihe) toimet keväällä 2020. Työssä hyödynnettiin muun muassa Pitoa ja Vetoa -hankkeen tuloksia. Brändistrategian ensimmäisen vaiheen toteuttajaksi valittiin Seven-1

(Mainostoimisto Kiuas Oy). Brändityön 1. vaiheessa työstettiin brändistrategia. Työ jatkui brändi-identiteetin työstämisellä. Kolmas vaihe käynnistyi kaupunginvaltuuston hyväksyttyä brändikäsikirja 22.2.2021 § 61. Kolmas vaihe kattoi brändin sisäisen jalkauttamisprosessin, jossa kohderyhminä olivat kuhmolaiset ihmiset, kuhmolaiset yritystoimijat, päättäjät ja kaupungin henkilöstö. Brändityöryhmään kuului paikallisia toimijoita, tapahtuman tuottajia, kulttuurivaikuttajia, yritystoimijoita, kaupungin luottamushenkilöitä ja viranhaltijoita sekä kylien edustajia ja ulkokuhmolaisia.

Vetovoimaisuuden palvelualue/elinvoimapaalvelut -tuloskortilla kohdassa Tavoitearvo 2021 on Brändin jalkauttaminen. Päivitetty viestintäsuunnitelma täysimääräisesti jalkautettu. Videomateriaali aktiivisessa markkinointikäytössä. Toteutuma-kohdassa ei mainita, miten asia on edennyt. Strategiaa tukevat toimenpiteet vuonna 2021 Muu toiminta todetaan, että brändikuvaus valmistunut ja sitä on lähdetty viestimään.

Tarkastuslautakunta kiittää suunnitelmallisesta brändityöstä ja sen onnistuneesta toteuttamisesta. Kunnan brändin eteen tehty työ on investointi tulevaisuuteen ja sen väitetään kääntyvän kassaviraksi. Brändistä tulee huolehtia ja määrittää tarvittaessa uudelleen, jotta se säilyttää kirkkautensa. Brändi ei ole vain graafinen ohjeistus, sitä tehdään todeksi joka päivä. Tarkastuslautakunta toivookin tulevien vuosien aikana saavansa raporttia siitä, kuinka hyvin brändiä on kirkastettu ja eri tahoilla onnistuttu sitä jalkaannuttamaan.

Riskit ja kaupungin saatavuuden parantaminen

Talousarviossa 2021 strategisista riskeistä suurimmiksi on arvoitu **yrittäjyyden vaje ja yrityspohjan kapeus ja työvoiman saatavuus** sekä yritysten riskirahoituksen saaminen. Kaupungin oman toiminnan kannalta isona riskinä nähtiin epäonnistuminen osaamisenhallinnassa, talouden tasapaino, ylivelkaantuminen ja kiinteistöriski. Strategiset riskit päivitettiin strategian uudistamisen myötä vuonna 2021.

Kaupunginhallituksen 8.6.2021 § 194 päätöksen mukaan ajalle 5-12/2021 Traficom teki sopimuksen tanskalaisen DAT AS:n kanssa. Lentoliikenne jatkuu edelleen syksyyn 2022? Uusien lentovuorojen lanseeraamiseksi Kuhmon kaupunki osallistui 5000 eurolla kampanjayhteistyöhön yhdessä Sotkamon ja Suomussalmen kuntien kanssa. Lisäksi kaupunginhallitus (14.9.2021 § 285) antoi kommenttinsa evästyksiksi Kainuun Liiton lausuntoa varten toimitettavaksi edelleen Liikenne- ja viestintäministeriölle.

Kuntalehdessä 4/2022 todetaan, että korona sotki kaiken muun ohella junaliikenteen käyttömäärät, mutta myös tulevaisuudennäkymät. Etätyötä uskotaan vastakin tehtävän edemmän kuin ennen koronaa. Kaukoliikenteen junamatkojen määrä kääntyi jo viime vuonna selvään kasvuun vuoden 2020 romahduksen jälkeen.

Lausunnolla olevassa Itä-Suomen Väyläviraston laatimassa maantie- ja rataverkoston investointiohjelman luonnoksessa 2023-2030 uudet investoinnit sekä maantie- että rataverkoston uhkaavat keskittyä pitkälti Etelä- ja Länsi-Suomeen. Rataverkon kehittämishankerahoista Itä-Suomelle on varattu vain 20 % prosenttia ja maantieverkon kehittämiseen 26 %. (KS3.5.2022.)

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä kuntien ja maakuntien yhteistyötä ponnisteluissa toimivien liikenneyhteyksien turvaamiseksi jo pelkästään huoltovarmuuden turvaamiseksi. Lisäksi alueen elinvoimaisuuden säilymisen kannalta toimivat liikenneyhteydet ovat ensiarvoisen tärkeitä. Vaikka etäko-kousmahdollisuudet ovat ainakin koronasta johtuen vähentäneet tilapäisesti työmatkatarvetta, it-sessään etätyön lisääntymistä edesauttaa toimivat liikenneyhteydet.

Konserni

Tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa 2020 kiinnitettiin huomiota konsernin sisäisen yhteistyön kehittämisen keinoihin. Kaupunginhallituksen vastauksessa todettiin omistajapolitiikan

toteutumista seurattavan hallituksessa säännöllisesti toiminta- ja talouskatsauksissa sekä yhteistyössä laadittavan kiinteistöstrategiaa.

Tarkastuslautakunta ilolla toteaaakin, että vuoden 2022 talousarviossa myös kaupunkikonsernin tytäryhtiöille on asetettu strategiset tavoitteet, omistajan tavoitteet sekä yhtiön toimenpiteet. Näin lautakunta voi jatkossa sisällyttää arviointiin entistä paremmin konserninäkökulman, kuin pelkästään tytäryhtiöiden tuottaman toimintakertomuksen pohjalta.

3.1.2 Hyvinvointinäkökulma

Kaupunginvaltuuston 20.12.2021 § 103 hyväksyi laajan hyvinvointikertomuksen sekä hyvinvointisuunnitelman valtuustokaudelle 2021-2025. Raportin mukaan Terveyden ja hyvinvointilaitoksen ylläpitämän TEA-viisari -kuntakyselyn mukaan kehitettävää löytyy lukiokoulutuksessa, perusopetuksessa sekä kulttuuri – ja liikuntapalveluissa. Kehittämistarpeita on arvioitu eniten olevan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta oppilaiden ja vanhempien kuulemisessa, liikunnan ja kulttuurin seurantatiedoissa sekä niiden raportoinnissa luottamushenkilöille ja liikuntastrategia-asiakirjoissa.

On tärkeää vahvistaa entisestään meillä olevaa ”me-henkeä”, yhteisöllisyyden kokemusta: tunnetta siitä, että yhteistä henkistä kotia rakennetaan täällä aktiivisesti lapsille, mutta yhtä lailla kaikille kuulumalaisille. Juurisyiden tunnistamisessa on tärkeää, että kunnassa harjoitellaan puhumaan kipeistä ja ikävistä asioista. Nykyään vallitseviin systeemiin näkökulmiin nojaten lasten hyvinvointi ei ole erillinen asia häntä ympäröivien aikuisten hyvinvoinnista (perheen hyvinvointi esim. päihteet, perheväkivalta, opettajien hyvinvointi, grooming, seksuaalinen hyväksikäyttö). Sen sijaan lasten hyvinvointi heijastaa paikka-kunnan aikuisten hyvinvointia.

Tarkastuslautakunta kiittää erinomaisesta hyvinvointityöstä erityisesti lasten ja nuorten kohdalla. Toivomme, että resurssit riittävätkin tulevaisuudessa myös aikuisten hyvinvointityöhön siten, että myös huonoimmassa asemassa olevien perheiden ja yksin asuvien aikuisten osallisuus ja hyvinvoinnin edistäminen toteutuvat. Esimerkkinä ennalta ehkäisevästä työstä Kuhmossa on lähiötupatoiminta. Toivomme, että ylisukupolvisen pahoinvointiin tulevaisuudessa puututaan ennaltaehkäisytyössä ja hyvinvointityössä entistä aktiivisemmin. Tällä inklusiivisella hyvinvointityöllä ennaltaehkäisemme merkittävästi sote-järjestelmää kuormittavaa häiriökysyntää.

3.2 Henkilöstö

Henkilöstöraportti

Valtuustokaudella 2017-2021 edellinen tarkastuslautakunta suositti henkilöstöraportin saattamista luottamuselinten käsittelyyn siten, että tarkastuksen näkökulmasta katsottuna henkilöstöraportin tiedot olisivat käytössä arviointikertomusta laadittaessa.

Tarkastuslautakunta aikatauluttaa arviointikertomuksen valmistumisen siten, että se käsitellään yhdessä tilinpäätöksen kanssa samassa valtuuston toukokuuisessa kokouksessa. Vuoden 2021 henkilöstöraportti ei tullut kaupunginhallituksen käsittelyyn ennen tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen valmistumista, joten tarkastuslautakunta ei voi arvioida toimintaa raporttiin perustuen.

Tarkastuslautakunta toivoo, että jatkossa henkilöstöraportin valmistumiseen kiinnitetään riittävän ajoissa huomiota.

Eri palvelualueille huomautetaan, että kehityskeskustelut ovat työhyvinvoinnin näkökulmasta erittäin tärkeitä. Keskustelut ovat vuorovaikutusta parhaimmillaan sekä palautteen antamista/saamista

tehdystä työstä. Kehityskeskustelujen tavoitteena on tarkastella saavutuksia ja asettaa tavoitteet. Hyvät tavoitteet ovat selkeitä, mitattavia ja innostavia. Lisäksi kehityskeskusteluissa arvioidaan osaa mista tehtävän vaatimuksiin, arvioidaan mitä saavutettiin ja miten, missä onnistuttiin ja missä on parannettavaa. Kehityskeskustelu kannattaa jakaa useaan osaan vuoden aikana ja palata keskustelun teemoihin säännöllisesti.

Monimuotoinen työ

Työn polarisoituminen on voimistunut muun muassa koronan vaikutuksesta. Etä- ja lähityön yhdistäminen asettaa omat haasteensa. Paluu monimuotoiseen työn tulevaisuuteen -artikkelin (Akava Works, 13/2021) mukaan korona-ajan ja ”pakotetun” etätyön pitkittyessä kokemukset työhyvinvoinnista heikkenivät etätyötä tehneilläkin. Korona-ajan muutosten kielteiset vaikutukset hyvinvointiin näkyivät erityisesti lähityössä, jota tekevien koettu työkyky heikkeni korona-aikana. Lisäksi nuoret työntekijät näyttivät kärsineen etätyön eristyneisyydestä enemmän kuin vanhemmat työntekijät. Työhyvinvointi ja siihen vaikuttavat tekijät ovat entistä enemmän tilannesidonnaisia. Etätyömallin kääntöpuolena nähdään ”etäkokousväsymys”, informaatioärsykkeiden kasvu sekä epävirallisten kohtaamisten puuttuminen. Etätyöhön on siirrytty monissa sellaisissa tehtävissä, joissa etätyö ei aiemmin ollut totuttu työntekemisen muoto. Vastaavasti opetusallalla päädyttiin etä- ja lähityön yhdistelemiseen.

Onko kaupunki linjannut ja arvioinut etätyöhön liittyvien uusien ratkaisujen tarvetta koronan jälkeisessä ”uudessa normaalissa” niille, jotka eivät ole alati sidottuja pelkkään lähityöhön? Miten kaupunki on huomionnut johtamisessa etä- ja lähityön yhdistämisen ja miten on lähedetty kehittämään uusia etä- ja lähityön muotoja?

3.3 Palvelualueiden tavoitteiden toteutuminen

Taulukossa 1 yhteenveto tavoitteiden toteutumatta jäämisestä/tuloskortit 2020-2021 (tavoitteet jäivät toteutumatta tai toteutuivat osittain).

Taulukko 1. Yhteenveto tavoitteiden toteutumatta jäämisestä/Tuloskortit 2020-2021

Vetovoimaisuuden palvelualue

	2020	2021
Vähintään yksi laajakaistarakentamisen hanke käynnistyy	Ei toteutunut	Ei edennyt
Tulomuuttopalvelut otettu käyttöön	Siirtyi vuoteen 2021	Ei täysin valmis vielä
Kehityskeskustelut ja työpajat	Käyty.	Toteutui osittain
Kainuun ykkönen 2021 (Elpo-selvitys, kuntabarometri)	Ei toteutunut.	Ei toteutunut
Konsernijohtoryhmätyöskentely systemaattista myös elinkeinojen kehittämisen näkökulmasta	Toimintatavoissa kehittämisen tarvetta edelleen.	Toteutui osittain

Työllisyydenhoidon palvelualue

Kehityskeskustelut	Ei mukana mittareissa	Ei mukana mittareissa
--------------------	-----------------------	-----------------------

Kasvun ja oppimisen palvelualue

Päiväkoti Satumetsään 1-5-vuotiaita lapsia Alle esiopetusikäiset sisarukset samassa varhaiskasvatuspaikassa		Ei toteutunut, remonttiakataulu viivästyi
Ohjelmat häiriöttömässä, tehokkaassa käytössä (varhaiskasvatus)	Häiriöitä esiintynyt.	Toteutui osittain. Ohjelmien toimimattomuus hidastaa työntekoa
Pätevä henkilöstö - kelpoisuusehdot täyttyvät (varhaiskasvatus)	n. 82 % kelpoisia	Toteutunut osittain
Myönteiset palautteet (varhaiskasvatus)	Kyselyt parittomina vuosina	Toteutunut osittain. Asiakastytyväisyysskyselyn tulokset mittarina.
Oikein mitoitettu ja osaava henkilöstö, työtehtävien tasainen jakaantuminen henkilöstölle (perusopetus)	Ylitöitä kertyy jatkuvasti (mm. remonttisuunnittelu ja korona lisäävät työtä).	Korona lisännyt työmäärää koko henkilöstöllä
Työhyvinvointi kunnossa, korona-aikanakin (lukio)	Ei merkittäviä poikkeamia tuloksissa.	Toteutunut osittain. Työnohjaus-aikoja ei toimijoilta saanut enää loppuvuodesta.

Opiskeluhoito pystyy vastaamaan tarpeeseen		Terveystieteiden työntekijä kului koronarokotuksiin.
Liikenneyhteydet mahdollistavat lukio-opiskelun myös ulkopaikkakuntalaisille	Lukiolla ei ulkopaikkakuntalaisia opiskelijoita	Kaikki lukiolaiset asuvat Kuhmossa, liikenneyhteydet eivät ole riittävät
Kehityskeskustelut ja työnohjauspalvelu (nuorisopalvelut)	Toteutui osittain	Toteutui osittain

Kaupunkiympäristön palvelualue

Kaikki käyvät kehityskeskustelut	Siirtyi vuoteen 2021	Ei toteutunut
Taitotehdas/oppisopimus		Ei toteutunut
Kotimaisen lähiruuan osuus aterioista 7 %	Ei raportoitu tulosta	Ei toteutunut, vain leipomotuotteet ja kananmunat lähiruokaa
Esteettömyys/asiointi ilman apuvoimia kaupungin kiinteistöissä	Esteetöntä liikkumista parannetaan koko ajan, kirjastolle autoaattiovet	Kesken
Tilojen sähköiset varauspalvelut sähköisen kalenterin avulla	Ei toteutunut.	Ei toteutunut. Työn alla, hankittu 2022 alussa.
Kiinteistöstrategia hyväksytty, valittujen tilojen käyttöasteen kasvu, oikein mitoitettu henkilöstö	Kiinteistöstrategia laaditaan vuonna 2021	Kesken
Digitaalinen maaomaisuuden kirjanpito/CGI-sovelmus käyttöön otettu	Ei vielä käytössä.	Kesken

Tarkastuslautakunnan toteaa, että vuoden 2021 tulokortteihin sisältyvät tavoitteet vaikuttavat ”todo-listoilta”, ei niinkään kriittisten toimintojen tulostavoitteilta. Tulostavoitteiden tulisi olla ytimekkäitä ja riittävän kunnianhimoisia sekä mittareiden mietittyjä. Myös seuranta ja tuloksen raportointi ontuu. Valtaosa seurannasta on kuitattu yhdellä sanalla; toteutui/ei toteutunut/tehty/ei tehty. Toimintakertomuksesta ja tulokorteista saadun informaation perusteella toteutumatta jääneistä tai osittain toteutuneista tavoitteista voidaan yhteenvedon todeta, remontointiaikataulut venyvät ja remonttien aikataulutuksessa on parantamisen varaa. Tiedonkulusta mukaan lukien aikataulut, työnjako ja tarvittava resursointi, tulee sopia riittävän selkeästi toimintayksiköiden kesken. Yhteenvedosta voidaan havaita, että tavoitteet, jotka eivät ole toteutuneet vuonna 2020 eivät ole täysin toteutuneet myöskään vuonna 2021. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota, että joissakin kohdin asetetuista tavoitteista toteutuminen on jätetty kokonaan raportoimatta.

Kiinteistöstrategian laadinta on ollut tavoitteena jo vuonna 2019 ja tuolloin tarkastuslautakunta on kiihettänyt em. strategian laadintaa jo taloudellisesta tilanteesta johtuen. Kiinteistöstrategia valmistuu vuonna 2022.

Johtamisen ja työyhteisöosaamisen painopistealueella huomio kiinnittyi kirjajaan tapaan raportoida tavoitteista ja toteumasta. Kuitenkin toimintayksiköstä riippumatta henkilöstökäytänteiden olettaisi koskevan kaikkia samantapaisesti.

Tarkastuslautakunta esittää, että tulostavoitteiden tulisi olla sekä määrällisiä (helposti mitattavia), mutta sisältää myös laadullisia tavoitteita. Tulokorttiin ei tarvitse kirjata koko kauden työlisteriä, vaan siihen tulisi valita strategisesti kriittiset ja tärkeimmät kehittämisaikataulut ja erityisesti niin, että ne tukevat koko kaupunkikonsernin yhteistä strategiaa.

Kehitysehdotuksena tarkastuslautakunta esittää, että tulokorttiraportoinnissa kohdassa ”Strategiaa tukevat toimenpiteet vuonna 202x” voisi sen lisäksi, että kuvataan toimintakauden tapahtumia, avata myös syitä, miksi tavoite ei ole toteutunut.

Eri palvelualueilla kehityskeskustelut ovat toteutuneet osittain tai eivät lainkaan. Tarkastuslautakunta katsoo, että kehityskeskustelut ovat tärkeä osa työntekijän työhyvinvointia, joten ne on pyrittävä järjestämään vuosittain.

4 MUU TOIMINNAN JA TALouden ARVIOINTI SEKÄ INVESTOINNIT

4.1 Kaupunkikonsernin talous

Kaupunkikonsernin rakenne muuttui 1.1.2021, kun kaupungin vesiliiketoiminta yhtiöitettiin apportoimalla Kuhmon Lämpöenergiaan. Samalla yhtiön nimi muutettiin Kuhmon VesiEnergia Oy:ksi. Tilinpäätöksen 2021 mukaan tytäryhtiöistä voitollisen tuloksen tekivät Kuhmon VesiEnergia Oy:n (399.380 e) lisäksi Kiinteistö Oy Kuhmon Terva-asunnot (112.035 e) ja Kuhmon Lämpö Oy (112.184 e). Kuhmon Yrityssampo Oy (-57.974 e) ja Kiinteistö Oy Kuhmon Kulttuuritalo (-30.886 e) tilikauden tulos oli negatiivinen. Lisäksi kaupunkikonserniin kuuluvat osakkuus- ja omistusyhteisöt Kuhmon Sampo Kiinteistöt Oy, Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä, Kainuun jätehuollon kuntayhtymä, Kainuun Liitto sekä Juntinsalo Oy.

Kaupunkikonserni	2017	2018	2019	2020	2021
Konsernin vuosikate	6 691	2 810	5 341	6 304	13 345
Konsernin vuosikate/poistot, %	131,33	57,56	96,85	97,38	236,49
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	50 804	56 047	62 930	64 263	62 714
Konsernin lainat €/asukas	5 978	6 726	7 684	7 989	7 911
Omavaraisuusaste, %	41,32	37,4	35,5	34,3	38,4
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	57,85	65,1	70,5	69,2	64,4
Asukasmäärä	8 499	8 033	8 190	8 044	7 927
Tuloveroprosentti	21,5	21,5	21,5	22,0	22,0

Kaupunkikonsernin tulos vuodelta 2021 oli 6,8 milj. euroa ylijäämäinen ja taseen ylijäämä oli 11,6 milj. euroa. Konsernin investointimenot olivat 6,0 milj. euroa, josta kaupunkiemon osuus oli 3,1 milj. euroa. Lähtitulevaisuudessa tytäryhtiöistä isompia investointeja suunnittelevat Kuhmon VesiEnergia Oy (jäteveden puhdistamon uusiminen 2,8 milj. e) ja Kuhmon Lämpö Oy (kattilainvestointi 9,0 milj. e.).

Tarkastuslautakunta toteaa, että kaupunkikonsernin tunnusluvuista omavaraisuusaste jää alle 50 %:n, mikä merkitsee kuntataloudessa suurta velkarasitetta. Suhteellinen velkaantuneisuus-% ei saisi nousta yli 50 %:n. Mitä pienempi tunnusluku on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

4.2 Kaupunkiemon talouden tasapaino

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää. Kuntalain 110 §:n 3 momentin mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Vielä vuosi sitten (tp2020) kaupunki oli tilanteessa, jossa sekä tilinpäätös näytti alijäämää, talousarviossa 2021 tulos oli hieman plussalla ja suunnitelmavuosien tulos oli miinusmerkinen. Taloussuunnitelma ei tuolloin täyttänyt kuntalain 110 §:n vaatimuksia taloussuunnitelman tasapainosta. Kaupunki sai kuitenkin katettua edellisiltä tilikausilta taseeseen kertyneen alijäämän, 2,625 milj. euroa,

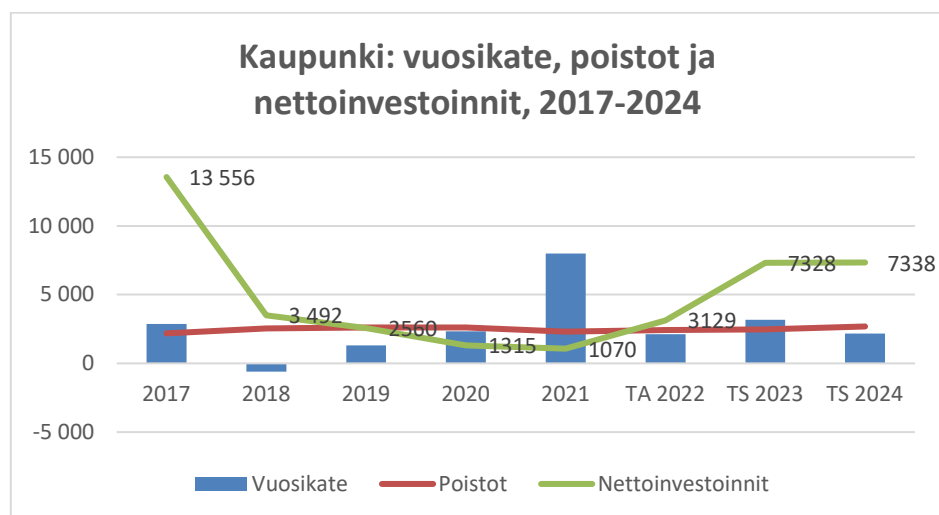
tilikauden 2021 5,694 milj. euron ylijäämän ansiosta. Taseeseen kertynyt ylijäämä vuodelta 2021 siten on 3,069 milj. euroa. Ennätysellistä tulosta selittävät harkinnanvarainen valtionosuus, yhteisöverojen jako-osuuden muutos koronasta johtuen sekä poikkeukselliset sijoitustuotot. Taloussuunnitelma 2022-2024 täyttää kuntalain 110 §:n vaatimukset taloussuunnitelman tasapanosta.

Talouden tasapaino, milj. €	TP 2021	TA 2022	TS 2023	TS 2024
Taseen yli-/alijäämä sekä poistoero ja vapaaehtoiset varaukset	-2 383	3 310	3 058	3 797
Tilikauden yli-/alijäämä	5 694	-252	739	-476
Kumulatiivinen yli-/alijäämä kauden lopussa	3 311	3 058	3 797	3 321

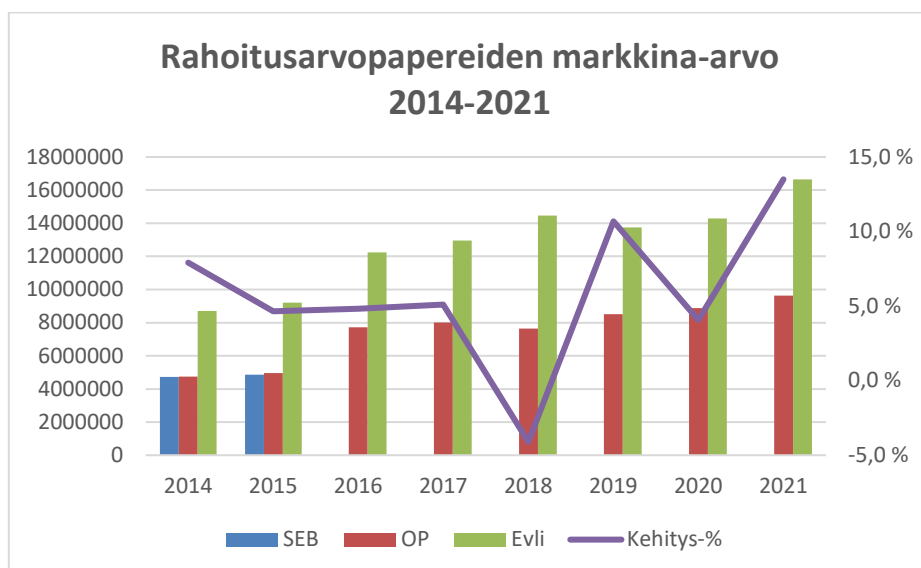
Sote-uudistuksen 1.1.2023 jälkeinen kuntien valtionosuus muodostuu vuosien 2021 ja 2022 keskimääräisen tuloksen perusteella. Vuoden 2021 tulos oli kaupunkiemon osalta erinomainen. Erinomaisesta tuloksesta huolimatta toimintakertomukseen sisältyvään arvioon todennäköisestä tulevasta kehityksestä liittyy huoli Euroopan ja maailman taloustilanteen heikkenemisestä Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Talouden ennustettavuuden vaikeudesta johtuen ja kaupungin vuoden 2022 tuloksen kannalta tulevia valtionosuustuloja silmällä pitäen ollaan tilanteessa, jossa tulee olla valmiutta tehdä riittäviä sopeuttamistoimia kesken vuotta 2022.

Kuhmon kaupunki	2017	2018	2019	2020	2021
Lainakanta, 1000 €	36 524	36 486	40 260	39 620	37 188
Lainat, €/asukas	4 297	4 378	4 916	4 925	4 691
Nettolainat, €/asukas	1 693	1 800	2 184	1 898	1 316

Vuoden 2021 lopussa lainat, euroa/asukas oli 4.691 euroa. Manner-Suomen kunnissa vastaava luku oli 3.746 e (ennuste). Nettolainat, e/asukas oli vastaavasti 1.316 eli tässä on huomioitu lainakannan lisäksi rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Kaikilla kunnilla ei ole olemassa sijoituksia lainkaan.



Tilinpäätöksen 2021 mukaan kaupungilla oli lainaa 37 miljoonaa euroa. Tarkastelujaksolla 2017-2021 lainasummaa kasvatti merkittävästi vuoden 2017 puukouluinvestointi (n. 12 milj. e). Talousarvion 2022 mukaan suunnitteilla olevat investoinnit, sisältäen puusote-aseman ja uimahallin (2022-2024), ovat yhteensä noin 17,8 miljoonaa euroa.



Rahoitusarvopapereiden markkina-arvossa on ollut vaihtelua vuosien varrella. Vuosi 2021 oli kaupungin kannalta erityisen hyvä sijoitusten markkina-arvon kasvaessa 13,5 % prosenttia ja sijoitusten arvo kasvoi edellisestä vuodesta yli 3 miljoonaa euroa ollen noin 26,3 miljoonaa euroa. Tuotto on ollut normaalina vuonna noin 4 %:n luokkaa. Vuoden 2022 osalta Venäjän toimilla Ukrainassa lienee erittäin iso vaikutus rahoitusarvopapereiden markkina-arvoon.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnan taloustilanne on vaihdellut edellisten alijäämäisten vuosien synkistä näkymistä vuoden 2021 päättymiseen erinomaisen hyvään tulokseen. Hyvän tuloksen, 2021, myötä taseeseen kertyi jopa puskuria tulevaa vuotta ajatellen.

Kaupungin strategiset riskit -taulukossa (ta 2022) todetaan, että talouden epätasapainon ja ylivelkaantumisen riskiluvun >20 toteutuessa, palveluja joudutaan karsimaan ja emme pysty toteuttamaan haluamiamme investointeja.

Kun investointeja suunnitellaan pitkällä tähtäimellä, olisiko siihen liitettävissä palvelutarve-ennusteet? Edelleen palvelutarve-ennusteen perusteella voitaisiin määrittää suuntaa antavat tilamääräennusteet rakennustyypeittäin.

Kiinteistöjen salkutuksen valmistuessa toivoisimme yhteenvedoa kunnan/kuntakonsernin omistaman rakennuskannan tunnusluvuista (rakennusten määrä, pinta-ala km²/asukas, tasearvo yhteensä, jälleenhankinta-arvo, tekninen nykyarvo, kuntoluokka, korjausvelka sekä perusparannustarve).

Lainamäärän kasvattamista on tarkasteltava kriittisesti, jotta tulevien vuosien lainanlyhennyksistä ja -koroista selvittää, mikäli emme halua käyttää sijoitusvaroja investointeihin ja syömävelkaan.

5 LOPUKSI

Vuodelle 2021 osui monia, myös luottamushenkilöorganisaatiota, koskevia muutoksia. Kuntavaalit käytiin keväällä ja uudet luottamushenkilöt ottivat tehtävänsä vastaan muun muassa valiokunnissa, jaostossa, kaupunginhallituksessa ja -valtuustossa. Tarkastuslautakunnan kokoonpano pieneni kahdeksasta jäsenestä kuuteen. Lautakunnan kokoonpanossa tapahtui henkilömuutoksia ensimmäisen toimikauden aikana, mikä hieman vaikeutti arviointityötä.

Ensi vuoden alusta voimaan astuu sote-uudistus, tulossa on myös kiinteistöverouudistus ja vuonna 2024 te-palvelut 2024 -uudistus. Kunnan vuoden 2021 erinomaisen tuloksen lisäksi tilikauden 2022 tuloksella on vaikutusta vuoden 2023 valtionosuuksiin, joten talouskuri lienee pysyvää. Kunnilla tulee kuitenkin olla muutoskyvykkyyttä ja puskurit selvitä niistä. Muutoksiin vaikuttaminen ja niihin mukautuminen on paras strategia.

Tarkastuslautakunta kiittää henkilöstöä ja luottamushenkilöstöä hyvin tehdystä työstä. Tästä on hyvä jatkaa.

6 ALLEKIRJOITUKSET

Kuhmossa 3. toukokuuta 2022



Aila Heikkinen
puheenjohtaja



Kati Sarvela
varapuheenjohtaja



Tauno Harinen
jäsen



Pekka Heikkinen
jäsen



Tapio Lipsanen
jäsen



Erja Mannersuo
jäsen